

Kohti vähähiilistä julkista rakentamista

Rakennettu ympäristö aiheuttaa kolmanneksen Suomen kasvihuonekaasupäästöistä. Päästöjen vähentämiseksi pitää huomioida rakennuksen koko elinkaari.

Kuva ja grafiikka: Matti Kuitinen

Suomessa rakennetaan julkisin varoin noin 7 miljardilla eurolla vuosittain. Rakentamisen osuus kaikista julkisista hankinnoista on noin 30 %.

Yhä tärkeämmiksi käyvien ilmastotavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että rakennusten energiatehokkuuden lisäksi kiinnitetään huomiota niiden koko elinkaaren aikana syntyviin ympäristövaikutuksiin. Tämä on oleellinen osa vähähiilistä julkista rakentamista.

Rakennusmateriaalien valmistus, rakentamisen toimet työmaalla, rakennuksen käyttö, huollot, korjaukset sekä lopul-

ta purkaminen, jätteenkäsittely ja kierrätys tuovat kaikki oman lisänsä rakennuksen elinkaaren aikaiseen hiilijalanjälkeen.

Jo nyt hankintalaki mahdollistaa ympäristökriteerien käyttämisen julkisten hankintojen valintakriteerinä. Ympäristöministeriö valmistelee kuitenkin uutta, rakentamisen hiilijalanjälkeä ohjaavaa lainsäädäntöä. Sitä edeltävät vapaaehtoiset suositukset, joiden avulla julkiset rakennushankkeet voidaan toteuttaa vähähiilisesti. Hankintojen tueksi on laadittu kaksi opasta, toinen tukemaan hankintakriteerien määrittelyä ja toinen itse hankintaprosessia.

Rakennuksen elinkaari

Vihreässä julkisessa rakentamisessa tulee huomioida rakennuksen koko elinkaaren ympäristövaikutukset ja luoda mahdollisuuksia kiertotaloudelle.

Kuva: Teemu Kuusimurto / Keksi

Ympäristöystävällisen rakentamisen periaatteita

Hankintalaki mahdollistajana. Laki mahdollistaa ympäristöä koskevien vähimmäisvaatimusten, kriteerien ja ympäristömerkkien käytön julkisissa hankinnoissa. Kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous voi olla myös ympäristön kannalta paras.

Huolellinen valmistelu. Tavanomaista korkeamman ympäristösuoritusasteen saavuttaminen edellyttää, että hankinnan valmisteluun voidaan käyttää tarpeeksi aikaa, osaamista ja harkintaa. Vihreät julkiset rakennushankinnat eivät välttämättä ole normaaleja hankkeita kalliimpia.

Elinkaariajattelu keskiöön. Rakennuksen koko elinkaaren aikaisten ympäristö- ja talousvaikutusten arviointiin on olemassa standardoituja menetelmiä. Niiden avulla voidaan välttää osaoptimointi ja tunnistaa kustannustehokkaat tavat parantaa rakennuksen ympäristövaikutuksia tai käyttöikä. Elinkaariajattelun parhaat edut saadaan, jos sitä sovelletaan jo hankinnan suunnitteluvaiheessa.

Vihreät rahoitusinstrumentit. Rahoitusmarkkinoilla on tuotteita, jotka soveltuvat erityisesti ympäristöystävällisen rakentamisen tueksi. Näiden rahoitustuotteiden edellyttämät kriteerit kannattaa huomioida hankinnan suunnitteluvaiheessa.

Suunnittelun ohjauksen resurssit. Suunnitteluvaiheessa on suurimmat mahdollisuudet vaikuttaa rakennuksen ympäristövaikutuksiin. Suunnittelun jälkeiset rakennusmateriaalien hankinnat ja urakointi toteuttavat suunnitelmaa, eikä niiden kautta voida kokonaan kuroa umpeen suunnitteluvaiheessa mahdollisesti toteuttamatta jääneitä ympäristötavoitteita.

Vihreät julkiset rakennushankinnat eivät välttämättä ole normaaleja hankkeita kalliimpia.

Koordinaatio. Julkiset rakennukset toteutetaan usein monen peräkkäisen julkisen hankinnan ketjuna. Tällöin on tärkeää, että rakennukselle asetetut tavoitteet siirtyvät kuhunkin hankintaan niiden erityispiirteet huomioiden.

Olemassa olevat keinot käyttöön. Rakennusmääräykset, hankintalaki, kestävä kehityksen standardit ja arviointityökalut mahdollistavat vihreän julkisen rakentamisen tavoitteet. Olemassa olevin keinoin voidaan asettaa vaikuttavia tavoitteita ja seurata niiden toteutumista läpi toteutusketjun. Rakennus- ja konsulttialalla on riittävästi osaamista, jonka turvin voidaan toteuttaa nykyistä ympäristövastuullisempia julkisia rakennuksia.

Hankintaosaamisen kehittäminen vihreiden rakennushankkeiden avulla. Hankintojen valmisteluvaihe, allianssimenettely tai innovaatiokumppanuuteen perustuvat hankinnat voivat tarjota hankintayksikön asiantuntijoille hyvän tilaisuuden päivittää tietoaan. Tämän hyödyntämiseksi tulisi hankinta valmistella huolellisesti.

Hankkijan muistilista vähähiiliseen julkiseen rakentamiseen

1 Tunnista rakennushankkeen elinkaaren ympäristövaikutukset

Arvioi hankinnan valmisteluvaiheessa rakennuskohteen elinkaaren ympäristövaikutukset.

Harkitse elinkaaren kustannusten alustavaa arviointia budjetoinnin yhteydessä.

2 Aseta tavoitteet vähähiilisuudelle

Kartoita markkinoilla olevat ratkaisut ja niiden kustannusoptimalisuus

Vähähiilisuuden tavoitteet

+
Toiminnalliset ja tekniset vaatimukset

3 Valitse hankinnan kohteet ja kohdista tavoitteet niille

Suunnittelu-
palvelut

Materiaali- ja
laitehankinnat

Rakennus-
urakat

Määrittele:

- Hankintamenettely
- Hankinnan kohteen kuvaus
- Soveltuvuusvaatimukset
- Vähimmäisvaatimukset
- Valintakriteerit
- Tarjousten vertailutapa

4 Tee tarjouspyynnöt ja vertaile tarjoukset

Sisällytä tavoitteet ja arviointitavat hankinta-ilmoitukseen. Hankinnan otsikkoon voi sisältyä vähähiilisyys, jolloin tarjoajan on helppo mieltää hankkijan tavoite. Voit viitata ympäristöministeriön hankintaoppaan kriteerisuosituksiin ja liittää ne tarjouspyyntöön.

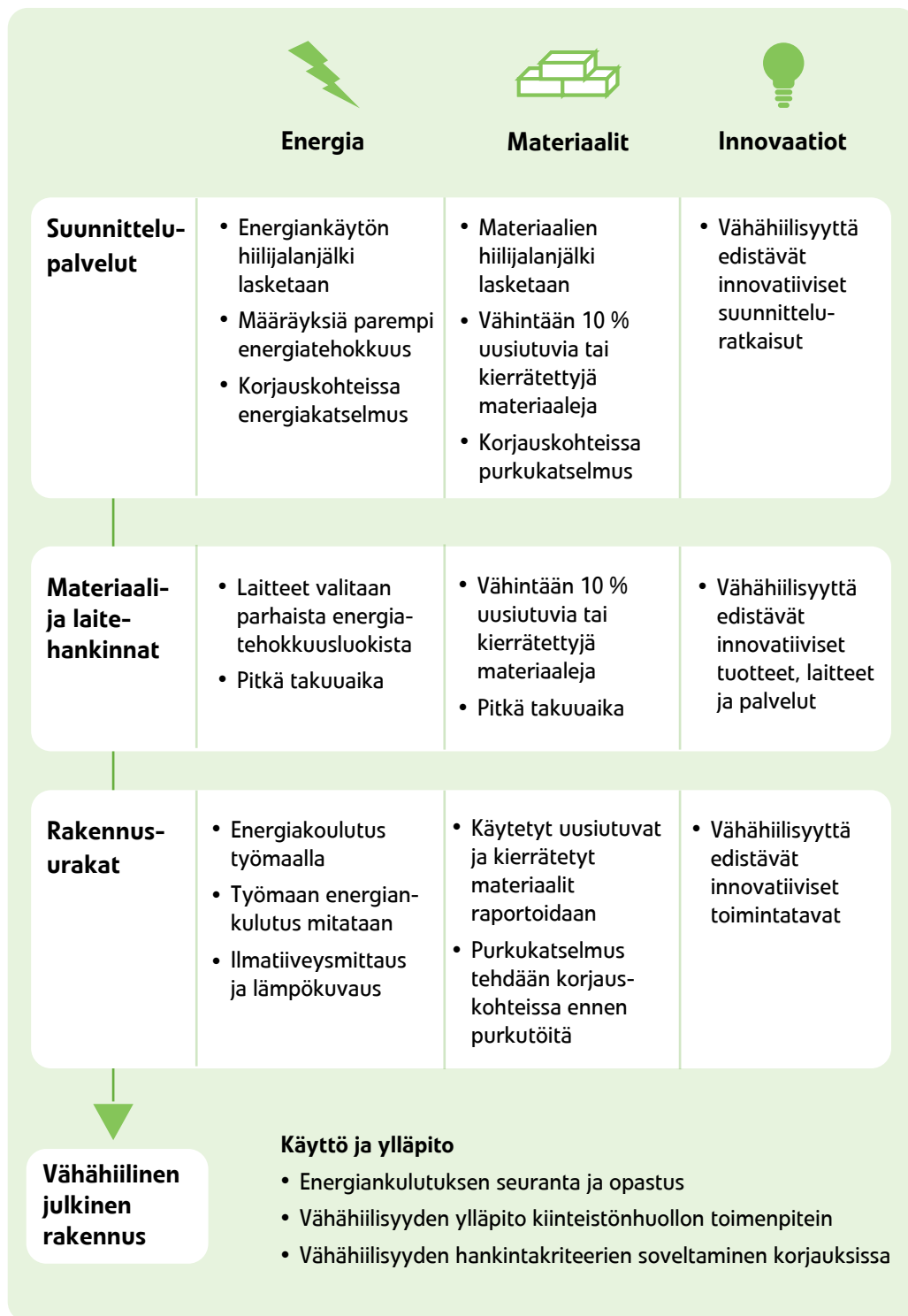
5 Liitä vähähiilisuuden tavoitteet sopimukseen

Harkitse sopivien kannusteiden tai sanktioiden käyttöä. Seuraa tavoitteiden toteutumista sopimuksen aikana.

6 Hyödynnä kokemukset

Dokumentoi tulokset. Kokemukset toimivista tai toimimattomista käytännöistä ovat arvokkaita muille hankintayksiköille ja tarjoajille. Jaa havaintosi muillekin!

Vähähiilisen julkisen rakennuksen hankintakriteerit

Lisätietoja

- ym.fi/vahahiilinenrakentaminen
- www.motiva.fi
- www.kuntaliitto.fi
- www.rakennustieto.fi
- www.rakli.fi
- www.hankintayhdistys.fi

Kyselyt ja palaute
hankintaopas@ym.fi

